

Sygn. akt IV U 16/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 kwietnia 2013 roku

Sąd Okręgowy w Tarnowie – Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Dariusz Płaczek

Protokolant: st. sekr. sądowy Patrycja Czarnik

po rozpoznaniu w dniu 19 kwietnia 2013 roku w Tarnowie na rozprawie

sprawy z odwołania S. R. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

z dnia 6 listopada 2012 roku nr (...)

w sprawie S. R. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o prawo do emerytury

1. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje odwołującemu S. R. (1) emeryturę od (...) roku;
2. stwierdza, iż organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji;
3. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. na rzecz S. R. (1) kwotę 60 zł (słownie: sześćdziesiąt złotych 00/100) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt IV U 16/13

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie

z dnia 19 kwietnia 2013 r.

Decyzją z dnia 06.11.2012 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił S. R. (1) przyznania prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.). W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że wnioskodawca nie spełnia wymogów, określonych w art. 28 powołanej ustawy, od wystąpienia których uzależnione jest nabycie prawa do emerytury, ponieważ pomimo, iż ukończył 65 rok życia, nie udokumentował co najmniej 20- letniego okresu ubezpieczenia, legitymując się w tym względzie stażem w wymiarze 17 lat i 22 dni okresów składkowych. Do stażu ubezpieczeniowego nie zaliczono wnioskodawcy okresu pracy w gospodarstwie rolnym matki od 3.03.1979r. do 30.07.1983r., ponieważ wnioskodawca nie mieszkał na terenie tego gospodarstwa.

Od decyzji tej odwołał się S. R. (1), domagając się jej zmiany i przyznania mu prawa do emerytury. Wskazał, iż w spornym okresie nie pracował zawodowo lecz codziennie pracował w gospodarstwie rodziców albo dojeżdżając do gospodarstwa ok. 4 km z miejsca zameldowania w Ż. albo nocując w domu rodzinnym na terenie gospodarstwa.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując argumentację zawartą w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji. Podkreślił też, że wnioskodawca nie spełnia kryteriów domownika w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20.12.1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, gdyż w spornym okresie nie pozostawał we wspólnym gospodarstwie domowym z rolnikiem, nie zamieszkiwał na terenie tego gospodarstwa lub w bliskim sąsiedztwie.

Bezspornym w niniejszej sprawie było, że odwołujący S. R. (1), w dniu (...) r. osiągnął 65 lat życia.

Wnioskodawca legitymuje się uznanym przez organ rentowy okresem ubezpieczenia wynoszącym 17 lat i 22 dni okresów składkowych.

We wniosku z dnia 1.10.2012r. odwołujący wystąpił do organu rentowego o przyznanie mu prawa do emerytury. Decyzją z dnia 6.11.2012r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury, ponieważ nie udokumentował on co najmniej 20 - letniego okresu ubezpieczenia. Do stażu ubezpieczeniowego nie zaliczono wnioskodawcy okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 3.03.1979r. do 30.07.1983r.

Sąd ustalił ponadto następujący stan faktyczny:

Odwołujący S. R. (1) po zawarciu małżeństwa w pierwszej połowie lat 70 – tych przeprowadził się z domu rodzinnego w G. do mieszkania zajmowanego przez żonę w Ż., gdzie zameldował się. Do dnia 2.03.1979r. pracował w (...) Zakładach (...) w N.. W tym czasie jego ojciec był już poważnie chory i nie mógł pracować w gospodarstwie liczącym ponad 3,32 ha, a stanowiącym własność jego matki. W domu rodzinnym mieszkali wówczas rodzice i najmłodszy brat P., który ożenił się w 1980r. i wyprowadził do żony do I.. Matka wnioskodawcy zamierzała mu przekazać to gospodarstwo i odtąd stracił pracę, na nim przede wszystkim spoczywał ciężar prowadzenia tego gospodarstwa, gdyż zarówno on jaki członkowie rodziny zakładali, że to wnioskodawca przejmie gospodarstwo. W spornym okresie prowadzono w tym gospodarstwie różnego rodzaju uprawy. Przede wszystkim zboża, ziemniaki, buraki, siano oraz uprawiano pomidory, truskawki. Hodowano parę koni, dwie lub trzy krowy i cielęta, kilka świń, kury, gęsi, indyki, kaczkę. Przede wszystkim to wnioskodawca zajmował się odtąd wszystkimi pracami w gospodarstwie i pomagała mu matka, a sporadycznie pozostałe rodzeństwo. Wnioskodawca w praktyce zarządzał tym czasie wszelkimi pracami, uprawami i hodowlą w tym gospodarstwie. Gospodarstwo w tym czasie było zmechanizowane, a większość pracochłonnych czynności wykonywało się ręcznie. Ubezpieczony pracował w tym gospodarstwie od rana do wieczora, po 10 do 12 godzin dziennie, a w okresie zimowym do 10 godzin dziennie, gdyż wymagała tego stosunkowo duża ilość inwentarza. W sezonie prac polowych wnioskodawca najczęściej nocował w domu rodzinnym na terenie gospodarstwa, a na niedziele przyjeżdżała do niego żona z dzieckiem. Pracując w gospodarstwie, posiłki które przyrządzała jego matka, spożywał w domu rodzinnym. Często zdarzało się również, że wnioskodawca po pracy w gospodarstwie jeździł na noc do żony do Ż. oraz na niedzielę. Drogę ok. 4 km pokonywał najczęściej rowerem. Rzadziej jeździł do Ż. zimą. Wnioskodawca w ten sposób pracował w gospodarstwie swojej matki, które stanowiło jego zasadnicze źródło utrzymania do czasu podjęcia w sierpniu 1983r. działalności gospodarczej w postaci usług transportowych. Wnioskodawca chciał przejąć to gospodarstwo, ale nie aprobować tego jego żona, gdyż wiązało się to ze spłatami na rzecz rodzeństwa. Ostatecznie gospodarstwo zostało sprzedane, a uzyskanymi ze sprzedaży pieniędzmi podzieliło się rodzeństwo.

dowód:

- świadectwo pracy z dnia 9.01.1990r r.- k. 16 akt ZUS,
- notatka w sprawie przebiegu zatrudnienia k 24 akt ZUS

- zaświadczenie Urzędu Miejskiego w Ż. z 21.09.2012r, k 6 akt ZUS
- zeznania świadka M. C. 00:07:30 - 00:19:19
- -zeznania świadka F. J. 00:22:28 - 00:30:49
- zeznania świadka I. R. 00:32:08 - 00:43:46
- zeznania świadka S. R. (2) 00: 45:42 - 00:57:02
- zeznania świadka S. Z. 00:57:39 – 01:06:27
- świadectwa ślubu k .24-27

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dowodów z dokumentów, jak również zeznań świadków . Dowody z dokumentów brane pod uwagę przy ustalaniu stanu faktycznego sprawy nie budziły wątpliwości Sądu ani co do ich autentyczności, ani co do zgodności z prawdą zawartych w nich treści. Brak więc jakiegokolwiek podstaw, które należałoby uwzględnić, nawet z urzędu, aby dokumentom tym odmówić właściwego im znaczenia dowodowego.

Zeznania świadków Sąd uznał za wiarygodne w całości. Były one jasne, logiczne i wzajemnie ze sobą korespondowały. Mimo pewnych różnic między świadkami – spowodowanych zawodną pamięcią - co do tego kto z rodzeństwa wnioskodawcy zamieszkiwał w spornym okresie w domu rodzinnym , w zasadniczych dla rozstrzygnięcia kwestiach relacje te są zbieżne i wspólnie tworzą logiczny , spójny i zgodny z doświadczeniem życiowym obraz okoliczności faktycznych . Pomocne dla ostatecznego ustalenia kto z rodzeństwa zamieszkiwał w spornym okresie w domu rodzinnym okazały się świadectwa ślubu braci i sióstr wnioskodawcy , z których wynika rok wyprowadzenia się tych osób z domu rodzinnego w związku z zawarciem małżeństwa. Wobec jednak jednolitych i stanowczych zeznań wszystkich świadków , iż w spornym okresie to wnioskodawca praktycznie prowadził to gospodarstwo, pracując w nim od rana do wieczora ,kwestia zamieszkiwania innych członków rodziny jest drugorzędna .

Sąd Okręgowy rozważył, co następuje:

Odwołanie zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 27 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), - w brzmieniu obowiązującym do 31.12.2012r. - ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. przysługuje emerytura, jeżeli spełnili łącznie następujące warunki osiągnęli wiek emerytalny wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn oraz mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, z zastrzeżeniem art. 27a.

Natomiast jak wynika z treści art. 28 ustawy, ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., którzy nie osiągnęli okresu składkowego i nieskładkowego, o którym mowa w art. 27 pkt 2, przysługuje emerytura, jeżeli spełnili łącznie następujące warunki: 1) osiągnęli wiek emerytalny wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn 2) mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 15 lat dla kobiet i co najmniej 20 lat dla mężczyzn.

W niniejszej sprawie bezspornym było, że odwołujący urodzony w dniu (...) osiągnął 65 lat życia, jak również to, że legitymuje się okresem ubezpieczenia wynoszącym 17 lat i 22 dni dzień okresów składkowych .

Rozstrzygnąć zatem należało czy odwołującemu można doliczyć do stażu ubezpieczeniowego, jak się tego domagał, okres jego pracy w gospodarstwie rolnym matki tj. od 3.03.1979r. do 30.07.1983r., a zasadzie - biorąc pod uwagę treść art. 10 ust 1 pkt. 3 powołanej ustawy - do dnia 1.01.1983r.

Stosownie do treści art. 10 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również następujące okresy, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe: 2) przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia oraz 3) przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia - jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Problem pracy w gospodarstwie rolnym był wielokrotnie przedmiotem rozważań w orzecznictwie sądowym. W judykaturze wykształcił się pogląd, iż o uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno - rentowych okresów pracy w gospodarstwie rolnym sprzed objęcia rolników obowiązkiem opłacania składki na rolnicze ubezpieczenie społeczne domowników (tj. przed dniem 1 stycznia 1983 r.) przesądza wystąpienie dwóch okoliczności: wykonywanie czynności rolniczych powinno odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej "domownika" z art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (.Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.) oraz czynności te muszą być wykonywane w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie. (por. wyroki SN: z dnia 28 lutego 1997 r., II UKN 96/96 (OSNAPiUS 1997, nr 23, poz. 473); z dnia 13 stycznia 1998 r., II UKN 433/97 (OSNAPiUS 1998, nr 22, poz. 668); z dnia 13 listopada 1998 r., II UKN 299/98 (OSNAPiUS 1999, nr 24, poz. 799); z dnia 18 lutego 1999 r., II UKN 491/98 (OSNAPiUS 2000, nr 8, poz. 324, notka); z dnia 9 listopada 1999 r., II UKN 190/90 (OSNAPiUS 2001, nr 4, poz. 122, notka); z dnia 10 maja 2000 r., II UKN 535/99 (OSNAPiUS 2001, nr 21, poz. 650); z dnia 12 maja 2000 r., II UKN 538/99 (OSNAPiUS 2001, nr 21, poz. 651); z dnia 3 lipca 2001 r., II UKN 466/00 (OSNPUSiSP 2003, nr 7, poz. 186).)

Jak wynika z treści art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, ilekroć w ustawie jest mowa o domowniku - rozumie się przez to osobę bliską rolnikowi, która ukończyła 16 lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie, stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy.

Okoliczności faktyczne w przedmiotowej sprawie w zasadzie pozwalają na taką kwalifikację pracy wnioskodawcy , skoro pracował od rana do wieczora w tym gospodarstwie , poza odwiedzinami na noc oraz w niedziele żony i dziecka w oddalonym zaledwie o 4 km Ż., cały czas pracował i zamieszkiwał na terenie gospodarstwa, w szczególności nocując tam i spożywając posiłki razem z innymi domownikami .

Odnosząc się do legalnej definicji domownika warto jednak zauważyć , iż Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 grudnia 2000 r., II UKN 155/00 (OSNAPiUS 2002, nr 16, poz. 394) odrzucił związek wykonywania czynności rolniczych z kryteriami określającymi termin " domownika" według art. 6 pkt 2 ustawy o u.s.r., kwalifikując te czynności jako okres pracy w gospodarstwie rolnym wyłącznie za pomocą spełnienia warunku wykonywania pracy w wymiarze co najmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy trafnie zauważył, iż przeciwko takiemu pojmowaniu okresu pracy w gospodarstwie rolnym przemawia także to, że przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach nie jest wyraźnie adresowany do osób objętych ubezpieczeniem społecznym z tytułu pracy w gospodarstwie rolnym (domowników) ani do osób zatrudnionych w gospodarstwie rolnym na podstawie umowy o pracę (pracowników). Reguluje natomiast kwestie stażu emerytalnego wymaganego od innych ubezpieczonych niż rolnicy, w którym okres pracy w gospodarstwie rolnym jest okresem zaliczanym wprost, niezależnie od uregulowań z ustawy o ubezpieczeniu społecznym, i traktowanym jak okres składkowy (por. art. 10 ust. 1 ustawy). Implikuje to stwierdzenie niedopuszczalności stosowania (przez analogię) wobec osoby, o której mowa w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach, kryteriów objęcia ubezpieczeniem domowników rolnika na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. W szczególności chodzi o warunek pozostawania we wspólnocie gospodarczej z rolnikiem i stałości wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym.

Sąd Okręgowy podziela to stanowisko, którego zasadność jest widoczna na przykładzie okoliczności przedmiotowej sprawy. Wymóg , aby osoba stale pracująca w gospodarstwie rolnym ściśle spełniała przesłanki definicji legalnej domownika , jedynie czasami może być pomocny przy ocenie spełnienia warunków z art. 10 ust 1 pkt 3 ustawy , ale z całą pewnością , nie może być traktowany w sposób kategoriyczny. Ściśle wymagane przez organ rentowy ,

aby wnioskodawca spełnił przesłanki „ domownika” nie znajduje wystarczającego uzasadnienia normatywnego w przepisach ustawy o emeryturach i rentach z FUS , natomiast wypracowany przez jedynie orzecznictwo – jako pomocne przy interpretacji art. 10 ust 1 pkt. 3 ustawy – postulat spełnienia przesłanek definicji domownika na tle konkretnych okoliczności, sprawy mógłby prowadzić do błędnych i sprzecznych z ratio legis omawianego przepisu rozstrzygnięć . Nie ulega bowiem wątpliwości , iż wnioskodawca w spornym okresie nie pracując zawodowo, nie tylko stale pracował w gospodarstwie matki po 10 czy 12 godzin dziennie , ale w praktyce przejął prowadzenie tego gospodarstwa. To on wykonywał wszystkie niezbędne prace w tym gospodarstwie , kierował tym gospodarstwem, przygotowując się do jego formalnego objęcia. Okoliczność , że czasami na noc lub na niedziele wracał do Ż. , do swojej rodziny , nie może dyskwalifikować znaczenia i wymiaru jego pracy w tym gospodarstwie . Ważne bowiem jest , że praca w tym gospodarstwie stanowiła jego główne zajęcie życiowe, pochłaniała zdecydowaną większość jego czasu , wymagała zaangażowania od rana do wieczora , a ponadto stanowiła jego główne źródło utrzymania. Wbrew twierdzeniu organu rentowego, jego praca w gospodarstwie rolnym nie miała charakteru jedynie dorywczego czy okazjonalnego. Zatem fakt , że nie był formalnie zameldowany na terenie gospodarstwa i częściej lub rzadziej spędzał noce wraz z rodziną w oddalonym o zaledwie 4 km Ż. , nie może w sposób uzasadniony prowadzić do wniosku , że nie pracował w gospodarstwie rolnym w rozumieniu art. 10 ust 1 pkt. 3 powołanej ustawy.

Przesłanką zaliczenia do okresów składkowych okresu pracy w gospodarstwie rolnym, o którym stanowi art. 10 ust. 1 pkt 3 tej ustawy (okres ten jest traktowany jak okres składkowy) nie jest spędzanie każdej nocy na terenie gospodarstwa rolnego lecz znaczący dla funkcjonowania tego gospodarstwa wymiar czasu pracy, za który uważa się wymiar co najmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy. W przedmiotowej sprawie te kryteria wnioskodawca z pewnością spełniał. Zatem okres pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym matki od 3.03.1979r. do 31.12.1982r. spełnia kryteria z art. 10 ust 1 pkt. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Przepis art. 10 ust. 1 tej ustawy pozwala zatem uzupełnić wymagane okresy składkowe i nieskładkowe okresami pracy w gospodarstwie rolnym w zakresie wymaganym i koniecznym do nabycia określonych uprawnień emerytalnych. Oznacza to, że jeżeli okresy składkowe lub nieskładkowe nie przekraczają 20 lat, to możliwe jest ich uzupełnienie okresami wskazanymi w art. 10 ust. 1 ustawy jedynie w celu nabycia prawa do tzw. niepełnej emerytury na podstawie art. 28 ustawy o emeryturach i rentach z FUS

Mając powyższe na uwadze, z uwagi na fakt, że odwołujący legitymuje się -po uwzględnieniu spornego okresu od 3.03.1979r. do 31.12.1982r. - wymaganym 20 – letnim okresem składkowym i nieskładkowym, zasadnym było przyznanie mu emerytury od dnia powstania prawa do tego świadczenia tj. od(...), kiedy ukończył 65 lat , stosownie do art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS.

Reasumując, na podstawie powołanych przepisów prawa materialnego oraz art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.

Sąd nie stwierdził odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. W tej mierze miał na uwadze przepis art. 118 ust. 1a ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. Dopiero bowiem postępowanie sądowe, a w szczególności przeprowadzone w tym postępowaniu dowody z zeznań świadków pozwoliły na ustalenie istotnych, a nie znanych wcześniej organowi rentowemu okoliczności i przesądziły ostatecznie o zasadności wniosku.

O kosztach postępowania Sąd orzekł stosując przewidzianą w art. 98 k.p.c. zasadę odpowiedzialności za wynik procesu .

(...)

S..:

- (...)

• (...),

• (...)

(...)